Ryzyko operacyjne w naukach o zarządzaniu

Redakcja naukowa
Iwona Staniec
Janusz Zawiła-Niedźwiecki

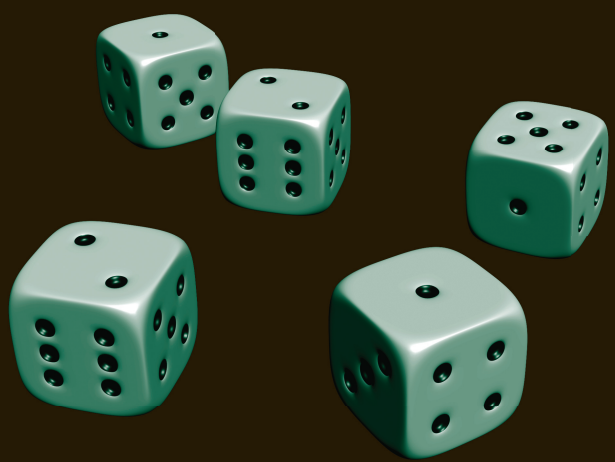

Wydawnictwo C.H.Beck

Ryzyko operacyjne w naukach o zarządzaniu

Wydanie zmienione książki
„Zarządzanie ryzykiem operacyjnym”

Autorzy

Marek Blim
Katarzyna Boczkowska
Grzegorz Kierner
Karol Marek Klimczak
Andrzej Marcinkowski
Maciej Owczarek
Paweł Pietras
Iwona Staniec
Maciej Szmit
Agnieszka Zakrzewska-Bielawska
Janusz Zawiła-Niedźwiecki

Ryzyko operacyjne w naukach o zarządzaniu

Redakcja naukowa
Iwona Staniec
Janusz Zawiła-Niedźwiecki

Wydawnictwo C.H.Beck

Warszawa 2015

Wydawca: Dorota Ostrowska-Furmanek

Redaktor merytoryczny: Grażyna Nowak

Projekt okładki i stron tytułowych: Ireneusz Gawliński

Ilustracja na okładce: Ireneusz Gawliński

Seria: Zarządzanie

Recenzent pierwszego wydania
Zarządzania ryzykiem operacyjnym:
prof. dr hab. Michał Trocki

Wydanie zmienione książki
„Zarządzanie ryzykiem operacyjnym"

Wydawnictwo C.H.Beck Sp. z o.o.
ul. Bonifraterska 17, 00-203 Warszawa
Skład i łamanie: Ireneusz Gawliński
Druk i oprawa: Elpil, Siedlce

ISBN 978-83-255-7316-4
e-book ISBN 978-83-255-7317-1

Spis treści

Wprowadzenie

„Przyszłość ma wiele imion:
Dla słabych jest: nieosiągalna
Dla bojaźliwych jest: nieznana
Dla odważnych jest: szansą!"
[Victor Hugo]

Przedsiębiorstwa funkcjonują w szybko zmieniającym się otoczeniu, pod wpływem silnej presji związanej przede wszystkim z koniecznością ciągłej redukcji kosztów funkcjonowania oraz zabezpieczenia się przed ewentualnymi zakłóceniami. Realizowanie tych zadań m.in. poprzez posiadanie nowoczesnej infrastruktury technicznej, podwyższanie kwalifikacji zatrudnionych pracowników, przestrzeganie norm i aktów prawnych oraz stałe konkurowanie z innymi podmiotami stało się przyczyną powstawania wielu zagrożeń funkcjonowania organizacji. Taka sytuacja wymusza na przedsiębiorcach poszukiwanie i stosowanie coraz to nowszych i efektywniejszych metod zarządzania. W związku z tym obecnie bardzo modne staje się zarządzanie ciągłością działania (*Business Continuity Management*, BCM), które ma na celu określenie potencjalnego wpływu zakłóceń na organizację, stworzenie warunków do budowania odporności na nie oraz zdolności do skutecznej reakcji w zakresie ochrony kluczowych interesów właścicieli, reputacji i marki organizacji, a także wartości osiągniętych w jej dotychczasowej działalności. Należy więc się tym zajmować, mając na celu:

- zagwarantowanie płynności procesów biznesowych,
- zminimalizowanie zagrożenia utraty krytycznych aktywów firmy,
- minimalizację strat czasu i energii na przywrócenie prawidłowych procesów biznesowych bądź odtworzenie utraconych danych,
- zarządzanie jakością i wizerunek firmy,
- uniknięcie konsekwencji prawnych wynikających z niespełnienia obowiązujących przepisów.

Pozyskanie pełnej wiedzy o wszystkich zagrożeniach jest praktycznie niemożliwe głównie dlatego, że różnorodność zjawisk stanowiących zagrożenie osiągnięcia zamierzonych celów przez przedsiębiorstwo jest ogromna. Niebezpieczeństwa te powstają w różnych uwarunkowaniach organizacyjno-prawnych, ekonomiczno-finansowych, techniczno-technologicznych i innych. Oznacza to powstawanie nowych rodzajów ryzyka i metamorfozę już istniejących.

W teorii i praktyce (szczególnie sektora finansowego) znane i wykorzystywane są jednoznacznie określone metody kwantyfikowania ryzyka kredytowego i rynkowego. Niestety, w przypadku wdrażania procesu BCM konieczna jest identyfikacja i zarządzanie ryzykiem operacyjnym. Ryzyko operacyjne wymaga natomiast nowego podejścia ze względu na swoją wieloaspektowość oraz problemy z dostępem do danych umożliwiających modelowanie i analizę. W celu identyfikacji i kwantyfikacji ryzyka operacyjnego w przedsiębiorstwie konieczna jest analiza zagrożeń związanych z bezpieczeństwem procesowym i środowiskowym, pracy, fizycznym, osobowym, informacji, w tym funkcjonujących systemów IT

Rysunek 0.1.

Związki *Total Security Management* z *Total Quality Management*

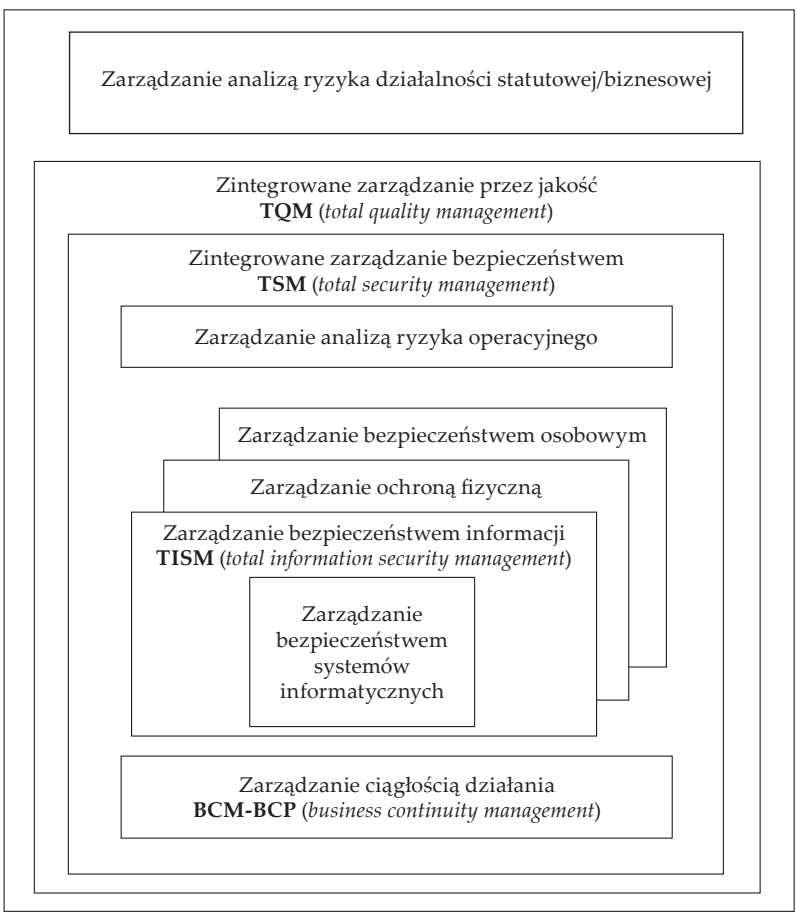

Źródło: [Zawiła-Niedźwiecki, 2008].

(porównaj rys. 0.1). Uświadomienie i analiza zagrożeń oraz ocena ryzyka (w tym ewaluacja – oszacowanie i wycena) prowadzą do manipulowania ryzykiem, a tym właśnie jest zarządzanie bezpieczeństwem, jeżeli zaś rozwiązania bezpieczeństwa zawodzą lub są nieekonomiczne, wprowadza się rozwiązania ciągłości działania.

Celem pracy jest analiza metod identyfikowania i kwantyfikowania zagrożeń wpływających na powstanie i materializację ryzyka operacyjnego w przedsiębiorstwie oraz zarządzania nimi. W warstwie teoretycznej podjęto zatem próbę przedstawienia ryzyka operacyjnego jako nieodłącznego elementu funkcjonowania przedsiębiorstwa oraz składową poszczególnych zagrożeń. W tym celu zaprezentowano funkcjonujące pojęcia, klasyfikacje, metody kwantyfikacji oraz możliwości materializowania się ryzyka. W warstwie empirycznej zaś zostały przedstawione aspekty ryzyka operacyjnego (zagrożeń), na które narażone jest przedsiębiorstwo funkcjonujące w gospodarce rynkowej. W tym celu dokonano przeglądu organizacji z punktu widzenia stosowania poszczególnych metod identyfikacji, kwantyfikacji, organizacji i zarządzania składowymi ryzyka operacyjnego.

W opracowaniu zawarte są również rozważania dotyczące metody minimalizowania zagrożeń nieosiągnięcia zamierzonych stanów, sprowadzającej się do zarządzania ciągłością działania. W tym celu zaprezentowano planowanie, organizowanie, motywowanie i kontrolowanie jako kolejno następujące i wzajemnie zależne działania, ograniczające ryzyko operacyjne.

W książce wykorzystano metody pozwalające na opisowe prezentowanie badanego problemu, takie jak: indukcyjną, analizy i krytyki, obserwacji i analizy logicznej oraz elementy metod analizy systemowej.

Praca została podzielona na jedenaście rozdziałów. W rozdziale pierwszym przedstawiono panoramę ryzyka. Podjęto próbę zdefiniowania zależności między niepewnością a ryzykiem oraz klasyfikacji ryzyka, a także zwrócono uwagę na działania przedsiębiorstw szczególnie obarczone ryzykiem i ich postrzeganie przez biznes. W rozdziale drugim dokonano przeglądu definicji i klasyfikacji ryzyka operacyjnego, metod jego oceny, propozycji organizacji i zasad zarządzania, wraz z przykładami materializowania się ryzyka operacyjnego. Rozdział trzeci porusza problematykę ryzyka w zarządzaniu projektami. Rozdział czwarty przedstawia zjawiska kryzysowe w przedsiębiorstwach, ujawniając ich przyczyny i skutki oraz możliwe podejścia i rozwiązania. W rozdziałach: piątym, szóstym i siódmym podjęto próbę określenia zasad zarządzania, projektowania i utrzymywania rozwiązań bezpieczeństwa, odpowiednio w aspekcie działalności: procesowej, środowiskowej, stanowiskowej, osobowej. Rozdziały ósmy i dziewiąty dotyczą szeroko pojętego zarządzania bezpieczeństwem informacji, ze szczególnym uwypukleniem roli informacji i jej ochrony w organizacji gospodarczej, jak również zarządzania ryzykiem systemów informatycznych. Rozdział dziesiąty odnosi się do zasad zarządzania bezpieczeństwem fizycznym, którego elementy – występujące w każdej z omawianych działalności – w większości przedsiębiorstw są wciąż traktowane w sposób uproszczony. Ostatni rozdział jest syntezą wcześniejszych rozważań, określając warunki ciągłości działania w przedsiębiorstwie.